

з'ясування правових підстав його проведення, так і після його проведення на предмет вивчення правових можливостей для подальшого подання клопотань про визнання доказів, отриманих за його результатами недопустимими.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n217>
2. Постанова Верховного Суду від 05 лютого 2019 року, судова справа 754/12820/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79883011>

Ключові слова: слідчий суддя, обшук, захист, житло чи інше володіння особи, допустимість доказів.

Ключевые слова: следственный судья, обыск, защита, жилье или другое владение лица, допустимость доказательств.

Key words: investigative judge, search, defense, home or other possession of a person, admissibility of evidence.

МАЛАХОВА ОЛЬГА ВАЛЕНТИНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Розширення основ змагальності у кримінальному провадженні є один із пріоритетних напрямків реформування кримінального процесуального законодавства України. Проте досить суперечливими видають новели Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-VII [2], щодо порядку залучення експерта під час досудового розслідування.

За чинною редакцією ч. 1 ст. 243 КПК України експерт залучається за наявності підстав для проведення експертизи за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження. Таким чином, сторона захисту позбавлена права самостійно залучати експерта на договірній основі. Доцільності внесених таких змін не вбачаємо. Погоджуємося з О. Калужною, що: «з аналізу усіх норм ст. 244 КПК видно, що віддаючи проведення експертизи на судовий контроль, законодавець не наділив слідчого суддю повноваженнями і необхідним ресурсом інформації для перевірки факту – може чи не може судова експертиза, про яку клопоче сторона процесу, бути спосо-

бом зловживання процесуальним правом для затягування строків досудового розслідування» [3].

Окрім того, Закон України від 03.10.2017 № 2147-VII вніс зміни до ст. 7 Закону України «Про судову експертизу», відповідно до якої лише державні спеціалізовані установи можуть здійснювати судово-експертну діяльність у кримінальному провадженні. Слушно з цього приводу зазначають І.В. Гловюк та О.О. Торбас, що: «отже, законодавець унеможливив здійснення певних експертиз, які не проводять у державних експертних установах, і учасники кримінального провадження вже не матимуть змоги звернутися до інших експертів, що можна розцінювати як суттєве обмеження їхніх прав» [4, 100].

Звернемо увагу, що законодавець не зобов'язує повідомляти сторону провадження про звернення іншої сторони до слідчого судді з клопотанням про проведення експертизи. Так, відповідно до ч. 3 ст. 243 КПК України клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, не пізніше п'яти днів із дня його надходження до суду. Особа, яка подала клопотання, повідомляється про місце та час його розгляду, проте її неприбуття не перешкоджає розгляду клопотання, крім випадків, коли її участь визнана слідчим суддею обов'язковою. Неповідомлення сторони кримінального провадження про звернення її опонентів з відповідним клопотанням позбавляє її право на подання доказів та доведенні їх переконливості перед судом щодо необхідності залучення експерта, переліку питань, поставлених перед експертом, компетентність та неупередженість експерта. Слушно з цього приводу вказує О.С. Старенький, що: «запропоновані законодавцем зміни до ст. ст. 243, 244 КПК України є необґрунтованими й такими, що не забезпечать належний рівень реалізації засади змагальності у кримінальному процесуальному доказуванні під час здійснення досудового розслідування» [5, 89].

Також на наш погляд не сприяє реалізації завдань кримінального провадження відсутність можливості оскаржувати ухвалу слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про залучення експерта.

На сьогодні зареєстрований проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій незалежності судового експерта та належного забезпечення здійснення судово-експертної діяльності» № 8336 від 04.05.2018 року [6]. В Пояснювальній записці до даного законопроекту, слушно на наш погляд, вказується, що: «визначаючи, що в деяких випадках такий контроль дійсно потрібен, ватро зазначити, що доцільність участі слідчого судді в призначенні більшості експертиз на стадії досудового розслідування не обґрунтована. Більше того, це створює перевантаженість суддів і уповільнення здійснення досудового розслідування органами досудового розслідування. За приблизними оцінками мова йде про призначення щороку близько вісімсот тисяч експертиз в кримінальних провадженнях» [7].

Відповідно до вищевказаного законопроекту пропонується повернути право сторін кримінального провадження самостійно залучати експерта. При цьому проект передбачає доповнення ст. 244 КПК України частиною 10, відповідно до якої у разі якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження необхідно проведення почеркознавчої експертизи, лінгвістичної експертизи мовлення, експертизи відео-, звукозапису, економічної експертизи, товарознавчої експертизи (якщо вартість об'єкта товарознавчої експертизи в 200 і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб) сторона обвинувачення звертається з клопотанням про проведення експертизи до слідчого судді. Таким чином, на наш погляд, слушно пропонується обмежити судовий контроль при призначенні експертизи у виняткових випадках, що пов'язані із обмеження конституційних прав і свобод осіб у кримінальному провадженні.

Вважаємо, що вищевказані пропозиції щодо реформування правового порядку залучення експерта сторонами кримінального провадження є необхідними задля забезпечення реалізації основ змагальності під час досудового розслідування. Проте проект Закону України № 8336 від 04.05.2018 року не вирішує інші проблемні питання призначення експертизи під час досудового розслідування, а тому існує потреба подальшого наукового дослідження для розробки варіантів законодавчих новел, спрямованих на вдосконалення порядку залучення експерта в змагальному кримінальному провадженні України.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (із змінами та доповненнями) //Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, 11–12, 13. – Ст. 88.
2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів (Розділи 1-3) [Електронний ресурс]: Закон України від 03.10.2017 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>
3. Калужна О. Про доцільність залучення експерта слідчим суддею у кримінальному процесі (за законом № 2147-VIII від 03.10.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainepravo.com/scientific-thought/naukova-dumka/pro-dotsilnist-zaluchennya-eksperta-slidchym-suddeyu-u-kryminalnomu-protsesi-za-zakonom-2147-viii-vi/>
4. Гловюк І., Торбас О. Новий порядок залучення експерта за Кримінальним процесуальним кодексом України: здобутки та прорахунки // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2018. – № 2 (54). – С. 97-108.
5. Старенький О.С. Законодавчі нововведення щодо процесуального порядку провадження окремих слідчих (розшукових) дій як засобів отримання доказів у досудовому розслідуванні / О.С. Старенький // Вісник кримінального судочинства. – 2017. – № 4– С. 86-89.
6. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій незалежності судового експерта та належного забезпечення здійснення судово-експертної діяльності»

№ 8336 від 04.05.2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63960

7. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій незалежності судового експерта та належного забезпечення здійснення судово-експертної діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63960

Ключові слова: досудове розслідування, слідчий суддя, експерт, сторони кримінального провадження.

Ключевые слова: досудебное расследование, следственный судья, эксперт, стороны уголовного производства.

Key words: pre-trial investigation, investigating judge, expert, parties of criminal proceedings.

ЗАВТУР ВІКТОР АНДРІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук

ПРАВО ЗАТРИМАННЯ АБО ЗААРЕШТОВАНОЇ ОСОБИ НА ЗВІЛЬНЕННЯ, ОБУМОВЛЕНЕ ГАРАНТІЯМИ З'ЯВИТИСЯ У СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ (ПУНКТ 3 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД): ЗМІСТОВНИЙ АСПЕКТ

Складовою передбаченою статтею 5 Конвенції про захист прав та основоположних свобод (далі – Конвенція) права на свободу та особисту недоторканість є право особи на звільнення під час провадження, що може бути обумовлене гарантіями з'явитись у судове засідання. Традиційними різновидами таких гарантій у національному законодавстві держав, що ратифікували Конвенцію, в тому числі і України є особиста та фінансова порука (застава). Переважна більшість рішень Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд), у яких сформовані стандарти дотримання положень п. 3 ст. 5 Конвенції присвячені застосуванню саме застави, адже реальне забезпечення конвенційного права на звільнення полягає у правозастосовній площині і пов'язане із реалізацією судової дискреції в частині визначення оптимального розміру застави, формуванням ustalених критеріїв такого визначення, пошуком розумного балансу та пропорційності між необхідністю запобігання обґрунтованим ризикам протидії кримінальному провадженню та наданням особі реальної можливості скористатись перевагами звільнення під заставу.

На жаль, вітчизняна судова практика є непослідовною в окреслених вище аспектах, тому пошук ustalених та одноманітних підходів до питання визначення розміру застави при розгляді слідчим суддею